

PostMetodika

№4-5(62-63), 2005

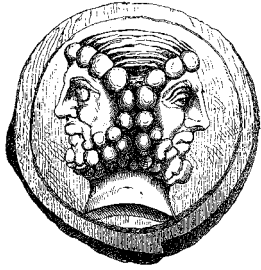
ISSN 1815-3194

АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК
НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Postmetodika

*Скульптура покровительки
Мелітопольського державного
педагогічного університету –
богині мудрості Мінерви,
встановленої в головному корпусі
університету.*

***Мінерва** (лат. *Minerva*) – італійська богиня мудрості, покровителька письменства, мистецтва й ремесла, відповідниця грец. Афіни-Паллади. Особливо шанували Мінерву як богиню гір та корисних відкриттів і винаходів, покровительку тисячі робіт та винахідницю ремесел і мистецтв. Мінерва була прихильною до людей науки і практики: лікарів і вчителів, різьбярів і шевців, поетів і музикантів. Головне свято на її честь – *Quinquatrus* з 19 по 24 березня – було святом ремісників та художників, а також школярів, які на час свят звільнялися від занять і тоді ж приносили своїм учителям плату за навчання – *tinewal*.*

Довідка "ПМ"

ПостМетодика

Журнал засновано в березні
1993 року

ВИДАВЦІ:

Управління освіти і науки
Полтавської обласної
державної адміністрації

Полтавський обласний
інститут післядипломної
педагогічної освіти
ім. М.В.Остроградського

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

П.І.Матвієнко (голова),
А.І.Бардаченко, С.Ф.Клепко,
М.В.Гришова,
Н.М.Барболіна, І.О.Кіптілий

РЕДКОЛЕГІЯ:

О.А.Білоусько, А.М.Бойко,
Б.П.Будзан, М.С.Вашуленко,
М.В.Гришова, В.В.Громовий,
М.Б.Євтух, В.М.Золотухіна,
І.А.Зязюн, В.Р.Льченко,
В.Г.Кремень, О.М.Кривуля,
М.Д.Кулгасва, В.С.Лутай,
О.О.Мамалуй, П.І.Матвієнко,
В.І.Мирошніченко,
В.Ф.Моргун, М.М.Рогожа,
С.Сванберг, Н.М.Тарасевич,
Г.Хілігі

Головний редактор:

С.Ф.Клепко

Відповідальний секретар:

І.О.Кіптілий

Літературний редактор:

О.В.Стоцька

Макет та верстка:

І.О.Кіптілий

Відповідальність за підбір і виклад фактів у підписаних статтях несуть самі автори. Висловлені в цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редколегії. Рукописи не горять, але і не повертаються.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

36029, Полтава,
вул. Жовтнева, 64
(05322) 7-26-08;
тел./факс: 50-80-85

e-mail: redpm@pei.poltava.ua

<http://ipe.poltava.ua>

Реєстраційне свідоцтво:

ПЛ № 51 від 17 лютого 1994 р.

© ПОІППО

Підписано до друку 6.09.2005
Друк офсетний. Формат 61x80¹/₈.
Ум. друк. арк. 9,6.
Тираж 400.

ТОВ "Фірма "Техсервіс"

36020, м. Полтава,
вул. Комсомольська, 24,
тел. (05322) 2-57-69

*Постановою Президії ВАК України
від 09.06.1999, №1-05/7
"ПМ" включено у перелік наукових
видань, у яких можуть
публікуватися основні результати
дисертаційних робіт.*

*Журнал "ПМ" №4-5 (62-63), 2005 р.
підписано до друку за рішенням
вченої ради ПОІППО (протокол
№ 4 від 29.08.2005 р.).
ISSN 1815-3194*

АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС В АНТРОПОЕКОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА <i>І.П.Аносов</i>	3
ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ З КУРСУ „ТУРИЗМ І МЕТОДИКА ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ” <i>О.З.Байтеряков</i>	7
ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ І СТУДЕНТІВ <i>В.О.Бойко</i>	12
ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО АРБОРЕТУМУ <i>Л.Г.Вельчева, Л.В.Антоновська, О.М.Разнополов, О.В.Ходан</i>	19
АГРОБІОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ-ПРАКТИКІВ <i>І.Г.Денисов</i>	23
ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ <i>Т.Є.Христова, Є.О.Казаков, О.Є.Пюрко, С.М.Казакова</i>	29
АГРОБІОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ <i>Ю.В.Кармишев</i>	34
ВИКОРИСТАННЯ АГРОБІОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ ТА БОГАТИРСЬКОЇ БІОСТАНЦІЇ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ <i>О.І.Кошелів, Л.В.Перенадьмо, В.О.Кошелів, С.М.Заброда, О.М.Ніколенко, Л.В.Дядченко</i>	37
ЗНАЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕКОРАТИВНЕ КВІТНИКАРСТВО» В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ <i>О.В.Куліш</i>	55
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ <i>О.В.Левада, В.В.Молодиченко, О.С.Арабаджи, О.М.Левада</i>	58
РОЛЬ ПОЛЬОВИХ ПРАКТИК У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ <i>Т.А Логвина-Бик</i>	64

ЕКОСТРЕС ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЖИТТЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА <i>Л.М.Марковець, Г.В.Марковець</i>	68
ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА ЯК АКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ГУМАНІЗМУ <i>О.В.Мацюра, А.М.Солоненко</i>	73
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ <i>В.Д.Мелаш</i>	77
НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВА ПРАКТИКА З МЕТОДИКИ ПРИРОДОЗНАВСТВА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ <i>В.В.Молодиченко, Т.Д.Олексенко</i>	82
ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ЯК ОСНОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ У ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ <i>М.М.Окса</i>	86
З ІСТОРІЇ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ <i>Т.Д.Олексенко, В.В.Молодиченко</i>	94
МОВНІ ПРАКТИКИ НА АГРОБІОЛОГІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРИЙОМІВ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ <i>О.М.Соколова, Н.А.Молодиченко, Т.В.Заброда, С.С.Кірсанова</i>	98
АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗУСТРІЧ ІЗ ГЕОКУЛЬТУРОЮ У МЕТОДОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА <i>Т.С.Троїцька</i>	102
ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА <i>Н.М.Туровцева, О.В.Ходан</i>	106
МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ БАКТЕРІОЗІВ ПЛОДОВИХ ДЕРЕВ <i>С.І.Шевченко</i>	110

АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗУСТРІЧ ІЗ ГЕОКУЛЬТУРОЮ У МЕТОДОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА

Т.С.Троїцька

У статті розглядаються можливості геокультурних компонентів, таких як агробіологічний комплекс вищого педагогічного закладу, у становленні ціннісного ставлення до природи на основі етики відповідальності.

Potential of geocultural components such as agrobiological complex of higher pedagogical educational establishment in coming-to-be of valuable attitude to the nature on the basis of responsibility ethics are considered in the article.

Постановка проблеми. З-поміж численних детермінант професійної підготовки майбутнього педагога до найважливіших слід віднести педагогічну реальність, до участі у якій він повинен бути готовим, та світоглядну, етичну відповідальність, яка спрямовує власний розвиток учителя і сприяє розвитку суб'єктів освітнього процесу, до якого педагог прагне залучитися як фахівець.

Аналіз останніх досліджень. Теорії професійної підготовки педагогів присвячено багато праць дослідників (С.Гончаренко, І.Зязюн, Н.Кузьміна, В.Кушнір, В.Лозова, Н.Ничкало, В.Семиченко, С.Сисоєва, В.Сластьонін та ін.), предметом ретельного аналізу теоретиків було ставлення особистості до світу (Г.Балл, Л.Виготський, Є.Ільєнков, В.Кривих, В.Слободчиков та ін.).

Мета дослідження. Погоджуючись з авторами аргументованих підходів до професійної підготовки педагога, суттєвим складником якої є методологічна, а також із концепціями визначення змісту, цілей, організаційних умов та творчих начал у професійному зростанні педагога, звертаємо увагу на такий світоглядний аспект підготовки, як формування у майбутнього педагога готовності відповідально розвивати в учнів ціннісне ставлення до природи, використовуючи в цьому процесі всі можливі компоненти.

Результати дослідження. Відомо, що ціннісна позиція людини стосовно природи зазнавала історичних змін і дійшла стану, який ставить під сумнів існування людини. “Істинною проблемою людського виду на цій стадії еволюції є те, що вона опинилася не здатною в культурному розумінні йти в ногу з часом і повністю пристосуватися до тих змін, які вона сама внесла в цей світ. Оскільки проблема, що виникла на цій критичній стадії розвитку людини, є внутрішньою, вона не знаходиться поза людською істотою, яка розглядається як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Отже, і вирішення її повинно відштовхуватися, насамперед і головним чином, від внутрішньої сутності людини”, – писав А.Печчеї, визначаючи причини сучасної глобальної кризи [4, с.43].

У контексті з'ясування шляхів подолання кризи та встановлення першопричин порушення гармонії у взаємодії природи і людини слід ретельно дослідити інвайроментальні компоненти духовності людини та еволюцію аксіологічних засад людства щодо природи.

На початкових етапах історії людині було притаманне поважне ставлення до природи, навіть обожнення її. Світогляд, домінантою якого була природа як досконалість, гармонія, логос (закон, порядок), детермінував життєву позицію людини – намагання жити в згоді з природою, з'єднатися з нею. Нам здається, що

це не було пов'язано тільки з повною залежністю людини від природи, як вважає В.Грехньов [1, с.27], а мало глибинні іманентні причини. Доказом цієї думки може бути хоча б той факт, що високий рівень античної культури демонстрував таку ж поважну моральну позицію людини відносно природи. Головним призначенням учених і філософів того часу вважалося пізнання законів, сутності природних (космічних) процесів і поєднання життя за допомогою філософії космоцентризму із цими процесами.

Для середньовіччя, на думку М.Павловського, характерне “звернення до природи як до богині, божественної матері, абсолютного монарха і, нарешті, як до царства природи та царства Бога і людини” [3, с.172]. Однак деякі дослідники вважають, що у свідомості людей компоненти світобудови (людина-природа) в цей час досягають рівноваги: над природою і над людиною постає Бог [3, с.27]. Скоріше за все, розуміючи понад собою і природою Бога, все ж природу людина вважала нижчою за себе.

Розбіжність думок пов'язана, на нашу думку, з етнокультурною варіативністю суспільних поглядів, про що свідчать результати етнографічних експедицій, які ми здійснили останнім часом. Однак усі дослідники впевнено відзначають початок абстрагування і аксіологічного віддалення людини від природи в епоху Відродження, коли її самовпевненість із самовизнання себе співтворцем природи трансформується у бажання перетворити природу на власний лад, коли природа починає сприйматися як місце діяльності людей, певна інертна, мертва сила, що потребує підкорення, конструювання її як деякої множини пасивних об'єктів, що можуть бути використані і удосконалені людиною [3, с.172].

У Новий час чітко формується утилітарно-прагматична позиція стосовно природи, згідно з якою природа розглядається винятково як споживацька цінність, ресурс та додаток до “розуму й інтелекту”. Панування думки, що природа не є храмом, а лише майстернею, а людина є в ній працівником, виправдовувала величезні за масштабами втручання людей в природу, виштовхувала природу із сфери дії моральних регуляторів та спрямовувала її на узбіччя цивілізації.

З другої половини ХХ ст. намагання людей підкорити природу набуло планетарного масштабу і спиралося на доктрину модерну, яка певною мірою прогрес людства пов'язувала саме з пануванням людини над природою. Але зростання світового науково-технічного прогресу зробило характер антропогенного впливу на природу несумісним із її можливостями, що, своєю чергою, призвело до порушення процесів коеволюції: обмеженість ресурсів на земній кулі, глобальні екологічні катастрофи, погіршення здоров'я тощо зумовили глибоку рефлексію людини над самою собою у природі, формування нового типу ціннісної позиції – відповідального співвідношення потреб суспільства і можливостей природи, визнання того факту, що саме людство є частина природи, переорієнтації поведінки з панування над природою на з'єднання з нею на умовах, оптимальних як для людини, так і для природи.

Отже, у нагоді для формування адекватних реаліям аксіологічних поглядів стануть філософсько-освітні ідеї Ш.Монтеск'є, Е.Реклю, П.Кропоткіна, В.Вернадського, П.Шардена, А.Печчеї, Д.Медоуза, М.Моїсеєва та ін.

Жодна ідея не в змозі опанувати свідомість мас без цілеспрямованого особистісного впливу на цю свідомість, тому формування нового мислення щодо природи стає сьогодні найпріоритетнішим завданням. Це завдання посилюється фактором часу, тобто незбіганням темпів наближення небезпеки і усвідомлення цього факту. Саме тому всі освітні системи на різних напрямках модернізації

навчання і виховання повинні сформувати нову ціннісну позицію стосовно природи, яка базувалася б на досягненні принципової єдності суспільства і природи:

- визнанні генетичного пріоритету природи; екологічного і морального імперативу;
- усвідомленні законів коеволюції, згідно з якими, насамперед, історичні процеси завдяки участі свідомості та цільових призначень розвиваються швидше та інтенсивніше за природні;
- на перегляді способів причинного роз'яснення дійсності (у сучасній науці дедалі ясніше почала осмислюватися недостатність методів пояснення прямих лінійних причинно-наслідкових зв'язків; у складній системі, де взаємодіють багато факторів, причини і наслідки часто змінюються за місцем: те, що було наслідком, стає причиною і породжує нові наслідки; існують випадкові впливи, які призводять до несподіваних ефектів);
- на орієнтації на внутрішню багатозначність позицій щодо досить складних систем (при сприйнятті дійсності людину нерідко стримують раніше набуті стереотипи, вона схильна розглядати свою точку зору як істину в останній інстанції, тому визнання факту різноманітності, неоднорідності сприйняття в змозі сформувати у людини настанову на толерантність до думки інших; мова йде про подолання егоцентризму свого мислення і про розвиток децентрованого мислення (за Ж.Піаже);
- на досягненні внутрішньої альтернативності рішень: негативні наслідки технічних нововведень невід'ємні від позитивних, тому добро і зло в цьому контексті існують одночасно, що потребує при розробленні (і при оцінюванні) рішень зваженого підходу;
- на передбаченні не тільки найближчих, але й віддалених наслідків рішень, що ухвалюються;
- на відкритості розуму відносно нового, емпатії до проблем інших людей; гнучкості, критичності і креативності розуму; розумінні етнокультурного характеру антропогенного впливу на природу, що зумовлює географічне, історичне і соціальне формування природного середовища, а також певної варіативності процесу гармонізації стосунків природи і суспільства.

Як відомо, у формуванні етики відповідальності відносно природи задіяні всі освітні інституції, спектр діяльності яких дуже великий. Однак далеко не всі організаційні структури виконують функцію розвитку гармонійного ставлення до навколишнього середовища, наближення до природи, враховуючи психофізіологічні особливості людини, яка навчається, зокрема студента. Доведено, що у процесі свідомого спілкування з природою людина сприймає та засвоює її гармонійний ритм, що має певну мотиваційну рушійну силу (В.Сухомлинський, Е.Гірусов, Є.Нікітін та ін.).

Саме тому агробіологічний комплекс університету є системоутворюючою інтегральною характеристикою взаємодії майбутнього педагога і геокультурного простору, у якому аксіологічні домінанти до природи здійснюються шляхом від індивідуального до духовно-практичного досвіду людства з метою зростання до продуктивної ноосферної діяльності.

Важко переоцінити семінарські, практичні, лабораторні заняття, що відбуваються у природному середовищі, навіть якщо воно є «другою штучною природою», оскільки реально реалізуються важливі принципи:

- єдності свідомості, почуттів і дії;
- прогностичності;

- доповнювальності;
- міждисциплінарності;
- взаємозв'язку глобального, регіонального та локального рівнів розгляду екологічних проблем тощо [2, с. 112].

У загальному вигляді методологією професійної підготовки вчителя може бути антропоекологія, яка спрямовує педагога на визнання та досягнення багатозначних проявів соціоприродної сутності людини, а модель підготовки педагога за допомогою природних комплексів детермінує такі позиції:

1. Антропологічний підхід у взаємодії учасників освітнього процесу, що встановлює гармонійні відносини людини з навколишнім середовищем і природою, культурою, соціумом.

2. Гуманітаризація викладання всіх дисциплін. Усі галузі науки вивчаються як феномен культури, у контексті культури як один із її компонентів. У процесі навчання (на імітаційних моделях, використовуючи “мозкову атаку”, ділову гру, дискусії тощо) здійснюється гуманітарна й екологічна “експертиза” задумів і результатів наукових досліджень, їх впливу на ноосферу, обґрунтовується необхідність профілактики механічного переносу в людинознавство підходів, що притаманні соціології та сучасному природознавству, які мають небезпеку відтворення технократичного мислення.

Як “метапредмет” зміст освіти передбачає спрямованість пізнавальної активності студента на себе, поглиблену та систематичну особисту рефлексію. Випускник освітнього закладу повинен розуміти себе, у нього необхідно сформувані стійку та дійову готовність до самовиховання, самоосвіти.

3. Екологічна спрямованість соціальної практики студентів.

Всесвітня підтримка участі молоді в екологічних і гуманітарних акціях (“Зелений патруль”, “Блакитний патруль”, “Милосердя”, “Відродження”, реставрація й охорона пам'ятників, захист дітей тощо), включення її в різні форми непрофесійної екологічної, медико-соціальної діяльності.

Майбутні педагоги, вивчаючи рідне місто (регіон), знаходять сфери апробації своїх здібностей, співвідносять з його потребами перспективи власного професійного самовизначення, ініціюють розв'язання екологічних проблем, естетизацію місцевого середовища, надають конструктивні пропозиції відповідним суспільним організаціям та управлінським структурам, організують у своєму мікрорайоні природоохоронну діяльність, беруть участь в екологічній освіті.

Від екології природи до екології поведінки та моральності – єдиний правильний шлях самозростання педагога, на якому зустрічі з природою інтеріоризуються в гуманістичну діяльність.

Література

1. Большаков А.В., Грехнев В.С., Добрынина В.И. Основы философских знаний. – М.: Общество «Знание» России, 1994. – 247 с.
2. Кукушкин В.С. Общие основы педагогики. – Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2002. – 204 с.
3. Павловський М.А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ. – К.: Техніка, 2001. – 312с.
4. Печчеи А. Человеческие качества. – М.: Прогресс, 1985. – 213 с.